

& Filium & Spiritum sanctum vnus nō esse substantiæ, quia isti diuinitatem Domini & carnem substantiæ vnus dicere tentauerunt. *Lib. de incarnat. dominicæ sacramento, Cap. 6.*

Sed plerique eandem sectam sequentes, disputationis genere discordare se putant, ab his qui dissimilem Patri per omnia Filium dicunt. Ideo horum quoque qui similem dicunt Filium, sed non vnus substantiæ cum Patre, ineptias discutiamus. *Lib. de incarnat. dominicæ sacramento, Cap. 10.*

CAPVT TERTIVM De Deo Patre.

I. Ipsum esse Patrem qui Filius, hæresin fuisse Sabellianorum.

Sabelliani Patrem cum Filio confundūt.

NOs nec iuxta Sabellianos, Patrem Filiumque confundimus, nec iuxta Arrianos, Patrem Filiumque secernimus. Pater enim & Filius distinctionem habent, vt Pater & Filius separationem diuinitatis non habent. *Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 2.*

Dicat & Sabellianus: Ego te ipsum Patrem & Filium & Spiritum sanctum arbitror: Respondebit & Dominus: Non audis Patrem, non audis Filium? Numquid hic vlla confusio est? Scriptura ipsa te docet, Patrem esse qui detulit iudicium, Filium esse qui iudicat. Non audisti me dicentem: * Solus non sum, sed ego & qui misit me Pater? *Lib. 2. de fide, Cap. 4. * Ioan. 8.*

Scriptura sacra Patrem diuersum esse à Filio definit. * Ioan. 8.

Nobis natus est puer, non Sabellianis. Illi enim nolunt Filium datum, eundem asserentes Patrem esse quem Filium. *Lib. 3. de fide, Cap. 4.*

Quomodo Pater & Filius vnus sint.

Verum est quod dixit Filius: Omnia quæ Pater habet mea sunt, & secundum diuinitatem vnum est cum Patre Filius, vnum per substantiam naturalem, non vnus secundum Sabellianam perfidiam. *Tom. 2. lib. 2. de Spiritu sancto, Cap. 12.*

II. Patrem

II. Patrem non esse maiorem Filio secundum diuinitatem.

Quomodo potest minor esse Deus, cum Deus *Filius non perfectus & plenus sit?* Sed minor in natura *test esse minor* hominis: & miraris si ex persona hominis, Patrem *Patre, cum* De- *dixit maiorem, qui in persona hominis se vermem* *us perfectus* dixit esse, non hominem. Dixit enim: * Ego autem *& plenus sit.* *sum vermis & non homo. Et alibi: * Sicut ouis ad oc-* *Quo sensu Fi-* *lulus Patre di-* *catur minor.* ** psal. 21.* ** Esa. 53.* ** Philip. 2.* *Quomodo autem minor factus, nisi quia * cum in* ** Philip. 2.* *forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se* *æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit? Nō amit-* *tens vti que quod erat, sed assumens quod non erat,* *quia formam serui accepit. Denique vt sciremus per* *sufceptionem corporis minoratum, de homine Da-* *uid prophetauit dicens: * Quid est homo quod me-* ** psal. 8.* *mor es eius, aut filius hominis, nisi quia visitas eum?* *Minorasti eum paullo minus ab angelis. Hoc ipsum* *interpretatus Apostolus ait: * Nam paullo minus* ** Hebr. 2.* *minoratum ab angelis videmus Iesum propter pas-* *sionem mortis, gloria & honore coronatum, vt sine* *Deo pro omnibus gustaret mortem. Non solum ergo* *Christus non* *go à Patre, sed etiam ab angelis minor Filius Dei fa-* *solum Patre,* *ctus est. Et si hoc ad præiudicium trahis: Num ergo* *sed & Ange-* *Filius in natura Dei minor est quam sui angeli, qui* *lis minor fa-* *ei seruiunt & ministrant? Ita dum minorem vultis* *ctus est.* *asserere, impietatem incurritis, vt Angelorum na-* ** Matth. 10.* *turam Dei Filio præferatis. Sed non est * seruus su-* ** Matth. 4.* *pra dominum suum. Denique & in carne constituto* ** Angeli ministrabant, vt nihil ei agnoscas per na-* *turam corporis imminutum. Neque enim Deus sui* *pati potuit detrimentum, cum id quod assumpsit ex* *virgine nec accessio diuinæ, nec diminutio potesta-* *tis sit. Non est ergo secundum diuinitatem minor,* *qui plenitudinem habet diuinitatis & gloriæ. Ma-*

ior enim & minor in his quæ corporalia sunt distinguuntur. Aut statu maior, aut plenitudine, aut certe ætate: vacant enim ista, ubi de diuinis tractatus inducitur. *Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 4.*

*Ambrosij bre-
uis confessio de
sanctissima
Trinitate.*

*Ratio cur Fi-
lius Patre mi-
nor dici non de-
beat.*

*Filius non est
Patri subie-
ctus secundum
diuinitatem.*

* *Genes. 1.*

* *Psal. 103.*

* *Prouerb. 8.*

* *Ioan. 1.*

Ad te nunc omnipotens Pater cum lacrymis verba conuerto. Ego te quidem inaccessibilem, incomprehensibilem, inæstimabilem promitte dixerim: sed Filium tuum minorem non ausum dicere. Nam cum illum splendorem gloriæ & imaginem substantiæ tuę legerim, vereor ne minorem imaginem tuam dicendo substantiæ, minorem substantiam tuam dicere videar, cuius imago sit Filius, cum plenitudo tuę diuinitatis omnis in Filio sit. Immensum te Filiumque tuum & Spiritum sanctum, in circumscriptum, inæstimabilem, inenarrabilem, legi libenter, credo libenter. *Tom. 2. lib. 5. de fide, Cap. 9.*

Miserationes tuæ multæ nimis Domine, secundum iudicia tua viuifica me. Non possum ego à me facere quicquam. Nonnulli hæretici solebant hinc facere quæstiones, quasi infirmus esset Filius, qui à se nihil faceret, quasi secundum diuinitatem quoque subditus, & paterno subiectus imperio: nec aduertit quod hoc quoque magis potestatis diuinæ vnitas comprobetur, ubi putant inter Patrem & Filium esse distantiam potestatis. Nihil à se facit Filius, quia per vnitatem operationis, nec Filius sine Patre facit, nec sine Filio Pater. Denique Pater dicit ad Filium: * *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, commune asserens operationem esse, ubi commune consilium est. Quid sine sapientia facit, qui omnia in sapientia fecit? ut lectum est: * Omnia in sapientia fecisti. Denique Sapientia dixit: * Cum faceret cælos, cum illo erā, & ego eram cui applaudebat. * Et Euangelista ait: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: ut doceret non solum operatorem omnium Filium, sed etiam paternæ operationis confortem esse. *Tom. 4. Serm. 20. in Psalm. 118.**

Deus

Deus autem vnus est.] Hoc dicit, ne Christū prædicando Deum, quem arbitrum dicit vni Deo, prædicasse putaretur contra legem & Prophetas. Arbitrum ergo hūc per assumptionem carnis intelligi docet, sicut dicit ad Timotheum: *Arbiter Dei & hominum homo Iesus Christus. Iuxta autem quod Deus est, à Patre hunc non separari, sed vnum esse cū Patre. Siue enim Pater, siue Filius, Deus vnus est. Deus enim naturæ nomen est & potestatis, quam in Patre & Filio indiuiduam manere ipsa nominum ratio docet. Tom. 5. in Cap. 3. Epistole ad Galatas.

Christus mediator noster est vt homo.
* 1. Tim. 2.

Christus diuinitate vnum est cum Patre.

III. Quòd ab aeterno Pater genuit Filium.

DIc mihi hæretice, dat enim veniam clementissimus Imperator, vt te non obloquendi studio, nec audiendi cupiditate, sed exponendi gratia paulisper alloquar. Dic mihi, inquam, Fuit ne aliquando tempus quo omnipotens Deus Pater non erat, & Deus erat? Tempus, inquis, non astruo. Bene & argute. Si enim tempus dixeris, te ipsum conuincas, quia necesse est asseras fuisse tempus ante Filium, cū Filius temporis auctor sit & creator. Nō potest enim post opus suum ipse cœpisse. Necesse est igitur auctorem operis sui esse fatearis, Ante tempora, inquis, non nego Filium. Sed cū Filium dico, ostendo priorem Patrem, quia Pater, inquis, Filio prior est. Quid est hoc? Negas esse tempus ante Filium, & tamen nescio quid ante Filium vis præcessisse quod temporis sit, & ostendis media nescio quæ molimina fuisse generandi, in quo generationem Patris significas temporalem. Nam si Pater esse cœpit, Deus ergo primo erat, postea Pater factus est. Quomodo ergo immutabilis Deus? Si enim ante Deus, postea Pater: vtique generationis accessione mutatus est. Sed auertat Deus hanc amentiam. Nos enim ad impietatem eorum redarguendam, hanc retulimus quæstionem: quia pia mens generationē sine tempore asserit, vt & sempiternum Patrem cum Filio di-

Filius temporis auctor & creator est.

Deus ab initio Pater fuit.

Pater honorificatur si Filio diuini honores tribuantur. cat, nec aliquando asserat esse mutatum. Iungat igitur honorificentia Patri Filium, quem diuinitas iunxit: non separet impietas, quem generationis proprietates copulauit. Honorificemus Filium, vt honorificemus & Patrem, sicut in Euangelio scriptum est. Sempiternitas filij paternæ maiestatis insigne est. Si iste non semper fuit, ergo ille mutatus est: sed si semper fuit Filius, ergo nec Pater aliquando mutatus est, qui immutabilis semper est. Itaque videmus quòd illi qui volūt negare Filium sempiternum, volunt Patrem docere esse mutatum. Accipe aliud quòd clareat Filium sempiternū. Apostolus dicit: * Quòd Dei sempiterna virtus sit atque diuinitas. Virtus autem Dei Christus est. Scriptum est enim, * Christum esse Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo si Christus Dei virtus, quia virtus Dei sempiterna: sempiternus igitur & Christus. Non ergo ex vsu generationis humane calumniam hæretice instruas, neque ex nostro sermone componas. Neque enim angustis sermonibus nostris, immensæ magnitudinem possumus diuinitatis includere, cuius magnitudinis non est finis. Namque hominis generationem si definire contendas, tempus ostēdis. Generatio autem diuina supra omnia est. Late patet, supra omnes cogitationes ascendit & sensus. Scriptum est enim: * Nemo venit ad Patrem nisi per me. Quicquid igitur de Patre cogitaueris quamlibet eius æternitatem, non potes te eo aliquid nisi per Filium cogitare: nec potest vllus

* Rom. I.

* I. Cor. I.

* Ioan. 6.

* Matth. 17.

* Psal. 118.

Generationē Filij nemo mēte comprehendere potest.

ad Patrem nisi per Filium transire sensus. * Hic est, inquit, Filius meus dilectissimus. Est, inquit, quod indefinēter est. Vnde & Dauid dicit: * In æternum, inquit, Domine, permanet verbum tuum in cœlo. Quòd enim manet, nec substantia nec æternitate deficit. Quæris à me, quomodo si Filius sit, nō priorem habeat Patrem. quæro item abs te, quando a ut quomodo Filium putes esse generatum? Mihi enim impossibile est, generationis scire secretum. Mens deficit, vox silet, non mea tantum sed Angelorum.

Supra

Supra potestates, supra Angelos, supra Cherubim, supra Seraphim, supra omnem sensum est, quia scriptum est: *Pax autem Christi quæ est supra omnem sensum. Si pax Christi supra omnem sensum est, quemadmodum non est super omnem sensum tanta generatio?

* Philip. 4.

Et paullo post:

Dicit aliquis: Quomodo generatus est Filius quasi sempiternus, quasi verbum, quasi splendor lucis æternæ, quia simul splendor operatur ut nascitur? Apostoli iudicium exemplum est, non meum. Noli ergo credere quod fuerit vel momentum aliquod quo fuerit sine sapientia Deus, aut sine splendore lux. Noli Arriane ex nostris æstimare diuina, sed diuina credere, ubi humana non inuenis. Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 5.

Ne momento

quidem fuit

Pater sine Fi-

lio.

IIII. Patri Filium esse consubstantialem.

DE substantia Imperator Auguste quid loquar? Vnius Filium cum Patre esse substantiæ, cum imaginem paternæ substantiæ Filium legimus, ut in nullo secundum diuinitatem à Patre intelligas discrepare. Iuxta hanc imaginem dixit: *Omnia quæ Pater habet mea sunt, ergo nec substantiam in Deo possumus denegare. Neque enim insubstantius est, qui alijs dedit habere substantiam, licet alia sit substantia Dei, alia creaturæ. Non potest insubstantius Filius Dei esse, per quem cuncta subsistunt. Et ideo ait: *Non est absconditum os meum quæ fecisti in abscondito, & substantia mea in inferioribus terræ. Virtuti enim & diuinitati, ea quæ ante constitutionem mundi, vel in perplicable maiestate sunt gesta, abscondita esse non poterant. Tom. 2. lib. 3. de fide, Cap. 7.

Filius à Patre

in nullo discre

pat secundum

diuinitatem.

* Ioan. 16.

* Psal. 138.

Deus igitur ex Deo, lumen de lumine, verus Deus de Deo vero, ex Patre natus non factus, vnius substantiæ cum Patre. Sic nempe nostri secundum Scripturas dixerunt Patres, qui etiam sacrilega dogmata ideo suis inferenda putauere decretis, ut Arrij per-

Filius ex Pa-

tre natus non

factus, vnius

substantiæ est

cum Patre.

fidia ipsa se proderet, ne quasi fucis quibusdã & coloribus illita velaretur. *Tom. 2. lib. 1. de fide, Cap. 8.*

Ecclesia damnat qui Filium non per omnia Patri aequalẽ faciunt.

Eos, inquit, qui dicunt: Erat quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & qui ex nihilo factum, aut ex alia substantia vel v'sia dicunt esse, aut mutabilem & conuertibilem Dei Filium, anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia. Accepisti sancte Imperator eos qui talia asserunt iure damnatos, non humana industria, nõ compositione aliqua, sed trecenti decẽ & octo, vt supra dixi, Episcopi ad concilium conuenerunt. *Lib. 1. de fide, Cap. 9.*

Arriani homouision propterea nominari non oportere aiunt, quia in Scripturis diuinis non continetur.

** Rom. 10.*

Sed dicis homouision nominati nõ oportere, quia in Scripturis diuinis non cõtineatur. Quæro & ego, homo qui hoc prohibes, si ideo nominari non debet, quia scriptum non est, an quia ita credi non liceat? Quod si ita credendum est, cur non ita profitendum? * Corde enim, inquit Apostolus, creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Aut si ideo nominandum non est, quia nec ita credendum, obtrinit Arrianæ labis assertio, quæ ideo Patrem & Filium vnus substantiæ denegauit, quia Filium Dei, modo ex nihilo, modo ex Patre, sed ab alia substantia, quando voluit, & quomodo voluit, & vnde voluit factum inducit, dummodo aliunde eum, & non de eo quod Pater est extitisse confingat. Quem & si natum dicit, sed hoc dicto genus: quia rursum omne quod natum est, factum intelligit, eo quod & nos à Deo geniti appellemur, quos constat esse facturam. Vel si Arrianus non es, & verum Filium de vero Patre natum non factum agnoscis, cur non eum cum Patre vnã substantiam dicis? Frustra times homo profiteri quod credis, & frustra credis si ita non credis, & merito hæreticus denotaris. *Tom. 2. lib. de fide, contra Arrianos, Cap. 3. Vide plura in hanc sententiam Cap. 4. & 5. eiusdem libri. Item Tom. 2. lib. de incarnationis dominice sacramento, Cap. 6. & 7.*

CAPVT